

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Hard power i soft power w polityce bezpieczeństwa Izraela

Author: Sara Piwowarska

Citation style: Piwowarska Sara. (2017). Hard power i soft power w polityce bezpieczeństwa Izraela. W: T. Iwanek (red.), "Militarne i pozamilitarne aspekty współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego : wybrane problemy. T. 2" (S. 27-42). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Sara Piwowska

Hard power i soft power w polityce bezpieczeństwa Izraela

Powstanie państwa Izrael było przełomowym wydarzeniem dla regionu Bliskiego Wschodu, ale również całej społeczności międzynarodowej. Od początku swego istnienia Izrael odnotowywał sukcesy, ale też przeżywał porażki, zmuszony był stawiać czoła wojnom, problemom zewnętrznym i wewnętrznym. Niniejszy artykuł przybliży czynniki, które wpłynęły na ukształtowanie się systemu bezpieczeństwa Izraela. Poprzez analizę uwarunkowań polityki Izraela, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień bezpieczeństwa, podjęta została próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, jaką rolę pełnią *hard power* i *soft power* w polityce tego państwa.

Wprowadzenie

Na przestrzeni lat Izraelowi udało się w znacznej mierze wyeliminować lub zniwelować część zagrożeń. Obecnie państwo to jest mocarstwem regionalnym, militarnym i technologicznym gigantem z rozwijającą się gospodarką. Jego pozycja pozostaje silna, a poziom zagrożenia terrorystycznego spadł znacząco. Jednak nieustannie pojawiające się ostatnimi czasy zagrożenia, skomplikowana sytuacja w regionie Bliskiego Wschodu sprawiają, iż przed Izraelem stoi wiele wyzwań, a koncepcje bezpieczeństwa tego kraju ulegają gwałtownym przemianom. Bez uwzględnienia specyficznej roli Izraela nie jest możliwe analizowanie jakichkolwiek procesów zachodzących w regionie Bliskiego Wschodu. Dlatego tak istotne znaczenie mają czynniki kształtujące politykę bezpieczeństwa tego kraju, wpływają one bowiem na bezpieczeństwo całego obszaru MENA.

Uwarunkowania historyczne bezpieczeństwa Izraela

Aby móc poprawnie rozwinąć zagadnienie polityki bezpieczeństwa Izraela, należy zastanowić się, co znaczy to zagadnienie dla współczesnego państwa. W literaturze można znaleźć wiele różnych definicji pojęcia bezpieczeństwa. Dla przykładu, Ryszard Zięba podaje: „W najbardziej dosłownym znaczeniu bezpieczeństwo jest właściwie identyczne z pewnością (*safety*) i oznacza brak zagrożenia (*danger*) fizycznego albo ochronę przed nim”¹.

Według definicji Stanisława Kozieja za bezpieczeństwo należy uznać aktywność danego państwa zmierzającą do zagwarantowania przetrwania, rozwoju oraz swobodnej realizacji swoich strategicznych interesów, co można osiągnąć, minimalizując ryzyka, podejmując wyzwania, wykorzystując szanse oraz przeciwstawiając się zagrożeniom godzącym bezpośrednio w interesy państwa².

Podwalin do stworzenia systemu bezpieczeństwa Izraela należy się doszukiwać już w początkach ruchu syjonistycznego. Wtedy to pojawiły się pierwsze przesłanki warunkujące charakter państwa żydowskiego.

Chociaż korzenie syjonizmu sięgają w głąb wieków, współczesny ruch przybrał żywotną formę podczas I Kongresu Syjonistycznego w Bazylei w dniach 29–31 sierpnia 1897 roku. Założono wtedy Światową Organizację Syjonistyczną. Za twórcę ruchu syjonistycznego uważany jest urodzony w 1860 roku w Budapeszcie Teodor Herzl³. W roku 1894 jako przedstawiciel „Neue Freie Presse”, czołowej gazety wiedeńskiej, relacjonował proces Dreyfusa w Paryżu. Alfred Dreyfus był pierwszym Żydem pracującym w sztabie generalnym francuskiej armii. Jego kariera wojskowa została przerwana, kiedy został aresztowany pod zarzutem zdrady stanu. Zarzucano mu, iż był autorem notki do attaché wojskowego Ambasady Niemiec w Paryżu, z której wynikało, że jeden z francuskich oficerów zaoferował mu informacje dotyczące nowego uzbrojenia francuskiej armii. Jedy-
nym dowodem był podobny charakter pisma autora⁴.

Traktowanie Dreyfusa podczas procesu oraz stosunek wojskowych do niego, uświadomiły Herzlowi istnienie uczuć antyżydowskich w społeczeństwie⁵.

W 1896 roku opublikowano książkę Herzla *Der Judenstaat* (*Państwo żydowskie*), w której głosił konieczność utworzenia przez Żydów własnego państwa

---

¹ R. ZIĘBA: *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1999, s. 27.

² S. KOZIEJ: *Między piekłem a rajem: szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 7.

³ J.H. DAVIS: *Złudny pokój. Rzecz o konflikcie syjonistyczno-arabskim*. Książka i Wiedza, Warszawa 1970, s. 9–10.

⁴ <http://histmag.org/Sprawa-Alfreda-Dreyfusa-czyli-ideowy-spor-o-wizje-III-Republiki-6876> [dostęp: 16.01.2015].

⁵ J.H. DAVIS: *Złudny pokój...*, s. 10.

i przeniesienia się do niego. Pisał, iż Żydzi mają siłę, by stworzyć nawet wzorowe państwo, potrzebują tylko, by oddano im terytorium odpowiadające ich potrzebom, o resztę postarają się sami⁶.

Gdy rozpoczęła działalność Światowa Organizacja Syjonistyczna, Herzl został jej przewodniczącym. Podczas I Kongresu, przyjęto tzw. program bazylejski, który przedstawiał w kilku zasadniczych punktach idee organizacji. Podstawowy postulat głosił, że celem ruchu syjonistycznego jest stworzenie niezależnej, uznawanej przez podmioty stosunków międzynarodowych siedziby w Palestynie. By to osiągnąć, ustalono „środki pomocnicze”:

- planowa kolonizacja żydowskich rolników, rzemieślników, przemysłowców,
- zorganizowanie zrzeszeń lokalnych społeczności żydowskich,
- praca na rzecz kształtowania poczucia tożsamości narodowej Żydów,
- podjęcie działań zmierzających do uzyskania zgody na realizację celów syjonizmu⁷.

W celu realizacji koncepcji powrotu do Ziemi Obiecanej, Herzl podjął zakończone fiaskiem rozmowy z rządem tureckim. W związku z niepowodzeniem zwrócił się do rządu brytyjskiego o zgodę na masową żydowską kolonizację obszaru El-Arisz⁸. W ramach rekompensaty za odrzucenie propozycji Herzla rząd brytyjski wysunął propozycję żydowskiej kolonizacji terenów Ugandy. Kwestia ta była szeroko dyskutowana na forum Organizacji Syjonistycznej, a Maks Nordau⁹, jeden z jej głównych ideologów, stwierdził, że propozycja żydowskiego osadnictwa w Ugandzie to jedynie „schronienie na noc – *Nachtasyl*”, a ostatecznym celem jest Palestyna.

W 1917 roku ogłoszono tzw. deklarację Balfoura (od nazwiska ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii Arthura Balfoura). W odczuciu syjonistów popierała ona dążenia do utworzenia państwa żydowskiego w Palestynie. W rzeczywistości deklaracja nie przedstawiała oficjalnego stanowiska rządu brytyjskiego, mówiła nie o utworzeniu państwa, lecz żydowskiej siedziby narodowej, gwarantowała także prawa innych narodów zamieszkujących Palestynę. Deklaracja zaostrzyła stosunki arabsko-żydowskie, co skłoniło Wielką Brytanię do opublikowania w 1939 roku trzeciej już z kolei „Białej Księgi”, ograniczającej imigrację Żydów do Palestyny¹⁰.

⁶ T. HERZL: *The Jewish state*. Penguin Books, London 2010, s. 20–21.

⁷ J. SURZYN: *Antysemityzm, emancypacja, syjonizm. Narodziny ideologii syjonistycznej*. Wydawnictwo UŚ, Katowice 2014, s. 187.

⁸ Obszar ten teoretycznie należał do Turcji, lecz prawnie zarządzał nim Egipt. Faktyczna władza należała jednak do Wielkiej Brytanii, która była w sojuszu z Egiptem. Podaję za: J. SURZYN: *Antysemityzm...*, s. 256.

⁹ Nordau był gorliwym głosicielem koncepcji powrotu do Syjonu, Ziemi Obiecanej, którą mogła być tylko Palestyna.

¹⁰ J. MODRZEJEWSKA-LEŚNIEWSKA: *Bliskowschodnie dylematy 1947–2006*. W: *Konflikty kolonialne i postkolonialne w Afryce i Azji 1869–2006*. Red. P. OSTASZEWSKI. Książka i Wiedza, Warszawa 2006, s. 45.

Wobec niemożności rozwiązania narastającego konfliktu Wielka Brytania oddała sprawę ONZ, która powołała specjalną Komisję Palestyńską, która w 1947 roku przedstawiła plan podziału Palestyny na trzy strefy. Miały powstać dwa odrębne organizmy państwowe – żydowski i arabski, a Jerozolima miała otrzymać status terytorium międzynarodowego i znaleźć się pod kontrolą ONZ¹¹.

14 maja 1948 roku Żydowska Rada Narodowa proklamowała powstanie państwa Izrael. Tego samego dnia Jerozolimę opuścił Wysoki Komisarz brytyjski w Palestynie, a Wielka Brytania ogłosiła wycofanie swoich wojsk. Pierwszym prezydentem nowo powstałego państwa został Chaim Weizmann, a szefem rządu Dawid Ben Gurion.

Od momentu powstania w 1948 roku Izrael znajdował się we wrogim otoczeniu państw arabskich, a jego status podważała znaczna część świata arabskiego, nazywając Izrael *kijn* (tworem), *mustamar* (kolonią) czy *amil* (agentem)¹².

W pierwszych 50 latach istnienia Izrael stoczył 6 wojen na pełną skalę ze swoimi arabskimi sąsiadami: wojnę o niepodległość w latach 1948–1949, kampanię sueską w 1956 roku, III wojnę arabsko-izraelską nazywaną wojną sześciodniową w 1967 roku, ograniczoną wojnę z Egiptem nazywaną wojną na wyczerpanie w latach 1968–1970, wojnę Jom Kipur w 1973 roku i I wojnę libańską w 1982 roku. Należy wspomnieć także o współczesnych konfliktach: operacji „Ochronna Tarcza” na Zachodnim Brzegu Jordanu w 2002 roku, II wojnie libańskiej w 2006 roku i operacji „Płynny Ołów” w Strefie Gazy na przełomie 2008 i 2009 roku¹³.

Długofalowy konflikt z państwami sąsiednimi zainicjował ukierunkowanie się systemu bezpieczeństwa Izraela na przeciwdziałanie zagrożeniom zewnętrznym o charakterze typowo militarnym. Strategia bezpieczeństwa była oparta na pięciu klarownie sprecyzowanych celach:

- zapewnieniu jakościowej przewagi w konwencjonalnych środkach bojowych,
- stworzeniu potencjału BMR w celu odstraszenia,
- utrzymaniu specjalnych stosunków z supermocarstwami, takimi jak USA i Francja,
- dążeniu do nieustannej przewagi technologicznej i gospodarczej,
- stworzeniu dobrych relacji z narodem żydowskim żyjącym w diasporze.

---

¹¹ Ibidem, s. 46.

¹² F. HALLIDAY: *Bliski Wschód w stosunkach międzynarodowych. Władza, polityka, ideologia*. Przeł. J. TEGNEROWICZ. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, s. 88.

¹³ A. DZISIOŃ-SZUSZCZYKIEWICZ: „Trzęsienie ziemi” w środowisku bezpieczeństwa Izraela. „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 19/2011, s. 165.

Uwarunkowania geopolityczne

Fundamentalnym czynnikiem wpływającym na bezpieczeństwo Izraela jest czynnik geopolityczny. Izrael leży w Azji Zachodniej i graniczy z Libanem, Syrią, Jordanią oraz Egiptem. Powierzchnia wynosi 22 072 km², kraj ma dostęp do Morza Śródziemnego.

Rysunek 1. Położenie geopolityczne Izraela

Ź r ó d ł o: <http://www.geozeta.pl/artykuly,,116> [dostęp: 15.02.2015]

Geopolityczne położenie Izraela od początku istnienia tego państwa nie było korzystne. Poprzez odmienność kulturową i religijną od krajów ościennych państwo żydowskie spotyka się z wrogim nastawieniem innych krajów regionu.

Niewielka powierzchnia Izraela oraz jego położenie na wschodnim wybrzeżu Morza Śródziemnego ograniczają zdolności obronne państwa. Najdłuższą granicę Izrael ma z Jordanią – 238 km, następnie z Egiptem – 226 km, Libanem – 79 km i Syrią – 27 km¹⁴.

W porównaniu z innymi państwami regionu Izrael zajmuje niewielką powierzchnię. Inne kraje Bliskiego Wschodu, wrogo nastawione do państwa żydowskiego, są od niego znacznie większe, dla przykładu: Syria zajmuje 9-krotnie, Iran – 76-krotnie, a Arabia Saudyjska aż 90-krotnie większy obszar. Ze względu na niewielką powierzchnię Izrael nie może sobie pozwolić na prowadzenie na swoim terytorium działań ofensywnych, dlatego skupia się na ofensywnej, bardziej aktywnej strategii¹⁵. Możliwość użycia siły zbrojnej jest bowiem ograniczona ryzykiem przeniesienia działań wojennych na terytorium Izraela.

¹⁴ A. BRYC: *Izrael 2020 skazany na potęgę?*. Wydawnictwo Poltex, Warszawa 2014, s. 16.

¹⁵ Ibidem, s. 18.

Położenie geopolityczne Izraela jest głównym czynnikiem kształtującym system bezpieczeństwa tego kraju. Poza wspomnianą już kwestią palestyńską rodzącą liczne konflikty położenie geopolityczne w regionie Bliskiego Wschodu stawia przed Izraelem wiele innych wyzwań. Jednym z najważniejszych są stosunki z Iranem. Stosunki między Iranem a Izraelem układały się dobrze do czasu rewolucji islamskiej na początku 1979 roku. Za panowania szacha Mohammeda Rezy Pahlawiego Iran jako drugie państwo muzułmańskie po Turcji uznał powstanie Izraela 6 marca 1950 roku. Wraz ze zwycięstwem rewolucji islamskiej w Iranie w lutym 1979 roku stosunki irańsko-izraelskie gwałtownie się pogorszyły, jako że nowy irański reżim przyjął otwarcie politykę antyzachodnią i antysyjonistyczną, traktując Izrael jako „małego szatana” będącego prawą ręką „wielkiego szatana”, czyli Stanów Zjednoczonych¹⁶.

Na początku lat 90. XX wieku nastąpiła radykalna zmiana sytuacji geopolitycznej. Rozpad Związku Radzieckiego i poważne osłabienie Iraku w rezultacie wojny w Zatoce Perskiej zdecydowanie poprawiły położenie zarówno Iranu, jak i Izraela, usuwając wspólne zagrożenia dla ich bezpieczeństwa. Czynnikiem, które w coraz większym stopniu decydowały o narastającej wrogości między Iranem a Izraelem, były: absolutny sprzeciw Teheranu wobec bliskowschodniego procesu pokojowego, wsparcie dla antyizraelskich ugrupowań zbrojnych, tj. palestyńskiego Hamasu i libańskiego Hezbollahu, oskarżenia o zaangażowanie Iranu w antyizraelskie i antyzachodnie akty terroryzmu, takie jak samobójczy zamach 17 marca 1992 roku na izraelską ambasadę w Buenos Aires. Przywódcy izraelscy coraz częściej wskazywali też na rzekome dążenie Iranu do pozyskania broni jądrowej, np. premier Szimon Peres stwierdził w marcu 1996 roku, że w tym kontekście Teheran jest „bardziej niebezpieczny niż nazizm”¹⁷.

Stosunki izraelsko-irańskie pogarszały się sukcesywnie od około 2008 roku. Wtedy to zaczęły się pojawiać doniesienia o izraelskich przygotowaniach do akcji militarnej przeciwko irańskiej infrastrukturze nuklearnej. Premier Benjamin Netanyahu konsekwentnie głosił, iż władze Iranu dążą do fizycznego unicestwienia państwa żydowskiego i stanowią największe zagrożenie dla bezpieczeństwa regionalnego i międzynarodowego. Podczas wystąpienia na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ 27 września 2012 roku Netanyahu argumentował, iż konieczne jest wyznaczenie „czerwonej linii”, której Iranowi nie będzie wolno przekroczyć w jego działaniach nuklearnych¹⁸.

Mówiąc o uwarunkowaniach geopolitycznych bezpieczeństwa Izraela, należy także podkreślić fakt działania w państwach sąsiadujących z Izraelem organizacji

¹⁶ http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Iran,stosunki_dwustronne,Izrael [dostęp: 15.02.2015].

¹⁷ http://www.mojeopinie.pl/izrael_vs_iran_geopolityczne_determinanty_konfliktu,3,1240935658 [dostęp: 20.02.2015].

¹⁸ http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artukul,1407,Otwieranie_puszki_Pandory_jesli_Izrael_udrzy_na_Iran_co_z_Hezbollahem [dostęp: 20.02.2015].

terrorystycznych, takich jak działający w Stefie Gazy i na Zachodnim Brzegu Jordanu Hamas, libański Hezbollah, organizacje stawiające sobie za cel zniszczenie państwa Izrael. Zagrożeniem mogą być także inne organizacje, jak chociażby działające m.in. w Egipcie Bractwo Muzułmańskie¹⁹ czy Państwo Islamskie – organizacja, która utworzyła w 2014 roku samozwańczy kalifat na terenie Iraku oraz sąsiadującej z Izraelem Syrii.

Analizując sytuację geopolityczną Izraela i jej wpływ na bezpieczeństwo państwa, nie można zapomnieć o obecnej, dynamicznie zmieniającej się sytuacji na Bliskim Wschodzie. Uwaga Tel Awiwu skupiała w ostatnich latach tzw. „arabska wiosna”, która stała się jednym z najważniejszych wyzwań dla bezpieczeństwa Izraela.

Dla władz izraelskich z pewnością dużą rolę odegrały wydarzenia „arabskiej wiosny” w sąsiednim Egipcie. Rządzący Egiptem przez 30 lat Hosni Mubarak zdołał utrzymać traktat pokojowy zawarty z Izraelem w 1979 roku przez jego poprzednika Anwara Sadata. Ponadto Mubarak, podobnie jak Benjamin Netanyahu, dostrzegał zagrożenie ze strony rosnącego w siłę Iranu, reżim w Kairze był także gwarantem utrzymania *status quo* w konflikcie izraelsko-palestyńskim²⁰. Obalenie Mubaraka i objęcie urzędu prezydenta przez przedstawiciela Bractwa Muzułmańskiego – Mohammeda Mursiego stwarzało ryzyko pogorszenia stosunków dwustronnych, a nawet wybuchu konfliktu między Izraelem a Egiptem. Mimo iż rządy Bractwa Muzułmańskiego zostały obalone, a od czerwca 2014 roku prezydentem Egiptu jest bezpartyjny Abd al-Fattah as-Sisi, sytuacja w kraju nadal jest napięta, co stawia pod znakiem zapytania kształt obecnych stosunków izraelsko-egipskich, przynosi Izraelowi nowe wyzwania i rodzi zagrożenia bezpieczeństwa.

Drugim państwem sąsiadującym z Izraelem, z którym pokój stanowi kluczowy element strategii bezpieczeństwa Tel Awiwu, jest Jordania. Od czasu podpisania w 1994 roku traktatu pokojowego oba państwa współpracują między innymi w kwestiach wywiadowczych. Ponadto Jordania pomagała Izraelowi w zapobieganiu infiltracji Zachodniego Brzegu przez antyizraelskie ugrupowania zbrojne oraz w walce z terroryzmem. W razie ewentualnego upadku monarchii haszymidzkiej nowe władze – podobnie jak w Egipcie – będą dążyć do odpowiedzi na nastroje i oczekiwania społeczne, w tym także polityczne. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż proizraelskie nastawienie króla Abdullaha nie cieszy się poparciem społecznym w Jordanii. Ponadto w razie zmian władz w Jordanii kraj mógłby stać się celem ekspansji dżihadystów dążących do współpracy z Hamasem, w celu wywołania wojny z Izraelem²¹. Uspokojenie sytuacji w Jordanii oraz osłabienie protestów spowodowane obietnicami króla Abdullaha dotyczący-

¹⁹ <http://histmag.org/Hamas.-Historia-Islamskiego-Ruchu-Oporu-cz.-I-2509> [dostęp: 15.02.2015].

²⁰ A. DZISIOŃ-SZUSZCZYKIEWICZ: „Trzęsienie ziemi” w *środowisku...*, s. 168.

²¹ Ibidem, s. 169.

mi przeprowadzenia prodemokratycznych reform z pewnością uspokoiły reżim w Tel Awiwie²².

Zaniepokojenie władz w Izraelu budzi także rozwój wydarzeń w Syrii objętej od marca 2011 roku zamieszkami, które z czasem przekształciły się w wojnę domową. Relacje dwustronne między Izraelem a Syrią określane były mianem „zimnego pokoju”, przez co władze izraelskie z niepokojem obserwują sytuację, obawiając się ewentualnego upadku reżimu Baszara al-Asada i pogłębiającego się chaosu za swoją północno-wschodnią granicą.

Nie ma wątpliwości, że każdy finalny scenariusz syryjskiej wojny domowej dotknie Izrael. „Zimny pokój” z Damaszkiem gwarantował pewną stabilizację, a reżim Assadów – przewidywalność. W 2005 roku ówczesny premier Izraela Ariel Szaron odrzucił koncepcję wykorzystania tymczasowej słabości Syrii (wynikającej z konsekwencji zabójstwa premiera Libanu Rafika Haririego, presji na Damaszek, aby wycofać syryjskie wojska z Libanu, i prób obalenia prezydenta Assada). W ocenie Ariela Szarona każdy alternatywny scenariusz był niekorzystny dla Izraela. Ówczesny szef izraelskiego rządu zakładał, że osłabiony prezydent Syrii będzie zmuszony do skoncentrowania się na kwestiach wewnętrznych i odzyskaniu legitymizacji na arenie międzynarodowej. W konsekwencji nie będzie dążył do militarnej konfrontacji z Izraelem. Może nawet ograniczyć pomoc dla libańskiego Hezbollahu²³. Także obecnie izraelskie władze liczą na podobny rozwój wydarzeń, obawiają się bowiem, że upadek rządów Assada może zapoczątkować okres niestabilności i politycznej rywalizacji za północno-wschodnią granicą Izraela. To zaś może wzmocnić irańskie wpływy w Syrii i zwiększyć prawdopodobieństwo prowokacji przeciwko Izraelowi ze strony różnych radykalnych ugrupowań. Po ewentualnym dojściu do władzy nowych sił Izrael zostanie postawiony w trudniejszej sytuacji. Po pierwsze nie wiadomo, czy władzy nie zdobędą muzułmańskie, radykalne ugrupowania powiązane z bractwem Muzułmańskim. Ich polityka może być jeszcze bardziej nieprzewidywalna. Po drugie trudno przypuszczać, że nowe siły zrezygnują z antyizraelskiej retoryki²⁴.

Ogromne zagrożenie dla Izraela może stanowić ponadto ekspansja bojowników Państwa Islamskiego w Syrii. W 2014 roku premier Benjamin Netanyahu ogłosił, iż Izrael chce dołączyć do koalicji państw walczących przeciwko Państwu Islamskiemu pod wodzą USA. Stany Zjednoczone sprzeciwiają się jednak zaangażowaniu Izraela w walkę z dżihadystami, gdyż obecność Izraela w koalicji mogłaby spowodować wycofanie się z niej państw arabskich, głównie Iranu.

²² <https://nowastrategia.wordpress.com/2012/08/15/izrael-na-nowym-bliskim-wschodzie> [dostęp: 15.02.2015].

²³ A. DZISIÓW-SZUSZCZYKIEWICZ: „Trzęsienie ziemi” w środowisku..., s. 170.

²⁴ M. SZYDZISZ: *Wpływ tzw. Rewolucji w krajach arabskich na bezpieczeństwo Izraela*. W: *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe w rejonie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej u progu XXI wieku*. Red. R. BANIA, K. ZDULSKI. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012, s. 239–240.

Od 2014 roku izraelskie media wielokrotnie nadawały programy, w których usiłowano przekonać Izraelczyków, że Państwo Islamskie stanowi realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Izraela. Miało to być może na celu odwrócenie uwagi izraelskiego społeczeństwa od pogarszającej się sytuacji gospodarczej, a także mogło mieć związek ze zbliżającymi się przyspieszonymi wyborami do parlamentu izraelskiego – Knesetu zaplanowanymi na 17 marca 2015 roku. Premier Netanyahu i rządząca partia Likud zabiegami propagandowymi mogli chcieć utorować sobie drogę do utrzymania władzy. Jednak nie zmienia to faktu, iż niezahamowana odpowiednio wcześniej ekspansja Państwa Islamskiego na terenach Syrii może w przyszłości stanowić dla Izraela rzeczywiste zagrożenie²⁵.

Analizując uwarunkowania geopolityczne bezpieczeństwa Izraela, należy wspomnieć o relacjach ze Stanami Zjednoczonymi. Izraelsko-amerykańska współpraca wojskowa stanowi przykład jednego z najbardziej trwałych współczesnych sojuszy bilateralnych. Przejawami tej współpracy były wspólne ćwiczenia, wymiana informacji wywiadowczych, sprzedaż nowoczesnego uzbrojenia, a także wsparcie technologiczne dla izraelskiego przemysłu zbrojeniowego²⁶. Poprzez udzielanie wsparcia Izraelowi Stany Zjednoczone realizowały własne partykularne interesy w regionie Bliskiego Wschodu.

Hard Power Izraela

Amerykański politolog Joseph Nye rozróżnił następujące rodzaje siły państwa:

- *hard power* – potencjał wynikający z czynników geostrategicznych i ekonomicznych,
- *soft power* – zdolność do zdobywania wpływów i pozyskiwania sojuszników dzięki atrakcyjności własnej polityki, kultury²⁷.

Rozważania na temat *hard power* w polityce bezpieczeństwa Izraela należy zacząć od potencjału wojskowego tego państwa. Budowa izraelskiej doktryny bezpieczeństwa opiera się na następujących założeniach:

- Izrael nie może dopuścić do przegrania jakiegokolwiek konfliktu zbrojnego,
- prowadzenie obrony na poziomie strategicznym, nie terytorialnym,

²⁵ <http://www.pch24.pl/izrael-chce-walczyć-przeciwko-panstwu-islamskiemu,25463,i.html> [dostęp: 20.02.2015].

²⁶ P. PACUŁA: *Wybrane aspekty współpracy amerykańsko-izraelskiej w dziedzinie obronności: historia i stan obecny w kontekście polityki USA na Bliskim Wschodzie*. „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 4(28)/2013, s. 33–34.

²⁷ <http://www.foreignaffairs.com/articles/59732/g-john-ikenberry/soft-power-the-means-to-success-in-world-politics> [dostęp: 20.02.2015].

- unikanie konfliktów zbrojnych przez prowadzenie umiejętnej polityki zagranicznej, posiadanie wystarczających środków odstraszania,
- przeciwdziałanie eskalacji sytuacji konfliktowych,
- zwalczanie wszelkich form terroryzmu.

Dla osiągnięcia założonych w doktrynie bezpieczeństwa celów Izrael dysponuje dobrze rozwiniętymi i sprawnymi strukturami wywiadu i rozpoznania, nowoczesnymi środkami do niszczenia celów ruchomych, skuteczną obroną przeciwrakietową, nowoczesnymi systemami szkolenia²⁸.

Fundamentalne znaczenie czynnika militarnego dla bezpieczeństwa Izraela wymusiło rozwijanie własnego przemysłu zbrojeniowego. Do wojny sześciodniowej z 1967 roku polegano na dostawach broni z Francji, jednak ze względu na embargo postanowiono wyprodukować własne myśliwce, natomiast odmowa Wielkiej Brytanii w kwestii sprzedaży czołgów przyczyniła się do rozwijania przez Izrael własnych czołgów – Merkava²⁹.

Głównym filarem obronności państwa są Siły Obronne Izraela (SOI), powstałe wraz z proklamowaniem państwa, działające na podstawie ustawy uchwalonej przez Kneset w 1976 roku. W strukturze SOI znajdują się m.in. siły lądowe, siły powietrzne, siły morskie, obrona cywilna, szkolenie młodzieży, młodzieżowa organizacja paramilitarna (Nahal), rabinat wojskowy, zaopatrzenie, jednostki łącznikowe, korpus kobiety³⁰.

Stan ilościowy regularnych SOI pozwala zaliczyć je do armii średniej wielkości. O sile i możliwościach Sił Obronnych Izraela decyduje sprawne zarządzanie i kierowanie oparte na 3 filarach:

- politycznym – najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych jest prezydent, któremu podlega minister obrony. Dodatkowo działalność SOI podlega nadzorowi sprawowanemu przez Ministerialny Komitet Obrony, któremu przewodzi premier;
- militarny – SOI są odpowiedzialne za zapewnienie istnienia państwa, zachowanie jego suwerenności i integralności terytorialnej;
- cywilny – agencje i oddziały podległe Ministerstwu Obrony, zagraniczne misje i biura³¹.

Siły lądowe, powietrzne i morskie działają pod zjednoczonym dowództwem. Szefem sztabu jest wojskowy w randze generała pułkownika wyznaczany przez gabinet ministrów. Jego kandydaturę przedstawiają premier wraz z ministrem obrony. Jego kadencja trwa 3 lata, z możliwością przedłużenia o rok.

Służba wojskowa jest obowiązkowa. Każdy obywatel Izraela, który ukończył 18 lat, jest zobligowany do odbycia służby. Obowiązkowa służba wojskowa nie dotyczy ortodoksyjnych żydów, a także muzułmańskich i chrześcijańskich Ara-

²⁸ C. KĄCKI: *Izrael: jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu*. AON, WARSZAWA 2002, s. 54–55.

²⁹ A. BRYC: *Izrael 2020...*, s. 27.

³⁰ C. KĄCKI: *Izrael...*, s. 57.

³¹ Ibidem, s. 43.

bów będących obywatelami Izraela. Arabowie mogą służyć w armii, ale jako ochotnicy. Przykładem może być jednostka złożona głównie z Beduinów, której celem jest zwiad.

Mężczyźni służą w wojsku 3 lata. Charakterystyczne jest, że również kobiety uczestniczą w poborze. Ich służba jest krótsza, wynosi 21 miesięcy³².

Właściwie pewne jest, że Izrael posiada arsenał jądrowy, który jest niezwykle ważnym elementem stosowanej przez niego doktryny odstraszania. Jego dokładna wielkość nie jest znana, przypuszcza się jednak, iż wynosi około 80 głowic³³. Izrael posiada też liczne środki do przenoszenia ładunków jądrowych, poczynając od bomb lotniczych, kończąc na raketach średniego zasięgu.

Budżet na cele obronne jest w Izraelu tradycyjnie imponujący. Na przykład w okresie rządów Levi'ego Eshkola (1963–1969) wydatki na obronę wzrosły o 28%, co przełożyło się na wzrost obciążenia PKB z 4 do 9%. Natomiast podczas rządów Begin (1977–1983) wzrosły one o 66%, czyli w wymiarze PKB z 18 do 25%. Dopiero rządy Icchaka Shamira wprowadziły daleko idące ograniczenia wydatków na obronność. Od kilku lat wydatki na zbrojenia utrzymują się na poziomie około 6% PKB. Przewiduje się, że zostanie on utrzymany, nawet w obliczu wzrostu wydatków na zbrojenia w państwach arabskich. Władze izraelskie zapowiadały cięcia wydatków na cele obronne, jednak minister obrony Moshe Ya'alon i szef Sztabu Generalnego Benny Gantz intensywnie lobbowali na rzecz zwiększenia budżetu. Wydatki na cele zbrojeniowe systematycznie wzrastają, szacuje się, iż w 2017 roku wyniosą 22,738 mld dolarów³⁴.

Jeżeli chodzi o czynnik ekonomiczny kształtujący politykę bezpieczeństwa Izraela, to należy zwrócić uwagę, iż państwo to jest uznawane za wysoko rozwinięte. Silne są związki gospodarcze Izraela ze Stanami Zjednoczonymi i krajami Unii Europejskiej. Pomoc ekonomiczna Stanów Zjednoczonych uznawana jest często za kluczową dla gospodarki izraelskiej. W latach 1962–2007 państwo to otrzymało od rządu USA około 100 mld dolarów. Około 67 mld zostało przeznaczonych na pomoc wojskową, natomiast ok. 33 mld na pomoc gospodarczą. Obecnie w sektorze zbrojeniowym funkcjonuje ok. 150 firm, które zatrudniają ok. 20–30 tys. osób. Izraelskie firmy zbrojeniowe przodują w produkcji obiektów bezzałogowych (dronów), minisatelitów czy systemów radarowych. Przykładem zastosowania izraelskich technologii wojskowych było użycie sprzętu bezzałogowego podczas operacji w Afganistanie w 2010 roku przez państwa członkowskie NATO, jak również zastosowanie izraelskiej amunicji przez armię amerykańską podczas jednej z operacji w Iraku w 2006 roku³⁵.

³² <http://www.psz.pl/116-bezpieczenstwo/sily-zbrojne-izraela> [dostęp: 10.02.2015].

³³ http://www.defence24.pl/news_report-o-broni-atomowej-izrael-posiada-80-glowic [dostęp: 10.02.2015].

³⁴ <http://cyfroteka.pl/catalog/ebooki/88539/123803/ff/101/OEBPS/Text/ch1.xhtml> [dostęp: 10.02.2015].

³⁵ A. BRYC: *Izrael 2020...*, s. 31–32.

Izrael jest światowym liderem produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Liczne firmy wyspecjalizowały się w realizacji projektów nowoczesnych technologii (w zakresie lotnictwa, komunikacji, oprogramowania i sprzętu komputerowego, elektroniki medycznej i optyki). W Izraelu rozwinięto także najnowocześniejszy przemysł chemiczny i przemysł paliwowo-energetyczny³⁶. W rolnictwie pracuje ok. 3% ludności czynnej zawodowo, wytwarzając 4,5% PKB. Przeważają gospodarstwa małe, indywidualne.

Za element *hard power* państwa można uznać działalność jego służb specjalnych, mających za zadanie zdobywanie tajnych informacji z zakresu wojskowości, polityki i gospodarki innych państw. Najważniejszą agencją wywiadowczą Izraela niewątpliwie jest Mossad utworzony w 1951 roku. Przez wiele lat izraelskie tajne służby odniosły liczne sukcesy. To Mossadowi przypisuje się zdobycie tajnego referatu Nikity Chruszczowa wygłoszonego na XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego w lutym 1956 roku. Istotnym sukcesem Mossadu było także porwanie z Argentyny Adolfa Eichmanna i sprowadzenie go do Izraela, by mógł przed izraelskim sądem odpowiedzieć za zbrodnię Holocaustu³⁷.

Przewagę strategiczną Izraela w regionie uzupełnia własny program satelitarny zainicjowany w 1980 roku przez Manachema Beginą. W 1988 roku Izrael wszedł do grona państw posiadających własne programy kosmiczne. W czerwcu 2008 roku przy współpracy z Indiami na orbicie umieszczono izraelskiego satelitę TecSAR³⁸.

Elementem przewagi strategicznej jest także zaawansowana technika wojny cybernetycznej. Zdolności Izraela w tym zakresie zostały ujawnione w 2010 roku, kiedy doszło do wykrycia Stuxnetu infekującego irańskie systemy komputerowe w instytucie wzbogacania uranu³⁹.

Za podstawowy element izraelskiej *hard power* należy uznać kwestię broni jądrowej. Oficjalnie Izrael nie posiada tego typu broni, jednak według międzynarodowych danych posiada głowice jądrowe, a także liczne środki do przenoszenia ładunków jądrowych, poczynając od bomb lotniczych, kończąc na raketach średniego zasięgu⁴⁰. Posiadanie broni jądrowej ma na celu:

- odstraszanie państw stanowiących zagrożenie dla istnienia Izraela,
- wymuszenie na państwach arabskich modyfikacji ich strategicznych planów,
- motywowanie pokojowego rozwiązania konfliktu izraelsko-arabskiego.

³⁶ <http://www.izrael.badacz.org/izrael/gospodarka.html> [dostęp: 15.02.2015].

³⁷ M. BAR-ZOHAR, N. MISHAL: *Mossad. Najważniejsze misje izraelskich tajnych służb*. Przeł. K. BAŻYŃSKA-CHOJNACKA, P. CHOJNACKI. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2013, s. 62–99.

³⁸ A. BRYC: *Izrael 2020...*, s. 33.

³⁹ Ibidem, s. 34.

⁴⁰ <http://www.defence24.pl/18206,raport-o-broni-atomowej-izrael-posiada-80-glowic> [dostęp: 10.10.2016].

Izrael należy do grona państw, które nie podpisały traktatu NPT (Non Proliferation Treaty). Wprawdzie w 1993 roku Izrael podpisał Konwencję o zakazie broni chemicznej, jednak nigdy jej nie ratyfikował.

Rozwijanie przez Izrael programu jądrowego przyczynia się do przyspieszenia wyścigu zbrojeń w regionie. Odpowiedzią Egiptu i Syrii na izraelski program jądrowy był rozwój prac nad bronią chemiczną i biologiczną. Oba te państwa nie przystąpiły do Konwencji o zakazie broni chemicznej, nie ratyfikowały również Konwencji o zakazie broni biologicznej i toksycznej.

Problemem dla Izraela jest niewątpliwie program nuklearny Iranu. W związku z porozumieniem nuklearnym zawartym w lipcu 2015 roku między Iranem a USA, Wielką Brytanią, Francją, Niemcami, Rosją i Chinami rząd Izraela na czele z premierem Netanjahu oświadczył, że społeczność międzynarodowa, znosząc obowiązujące od wielu lat sankcje na Iran, popełnia historyczny błąd, który doprowadzi do wyprodukowania przez Iran broni jądrowej⁴¹.

Soft Power Izraela

Populacja Izraela to ok. 8 mln ludzi. Pod wieloma względami Izrael można uznać za jeden z najbardziej liberalnych krajów na świecie. Legalna jest aborcja, coraz więcej kobiet sprawuje najwyższe stanowiska polityczne czy w sektorze finansowym. Często przeprowadzane są kontrole w wojsku i rządzie, podczas których wykrywa się korupcję i przeciwdziała jej.

Za ważny element izraelskiej *soft power* można uznać wysoki poziom wykształcenia obywateli. 45% populacji Izraela to ludzie z wykształceniem wyższym, izraelskie uniwersytety są znane na całym świecie, 4 spośród nich znalazły się na liście 150 najlepszych uczelni wyższych świata⁴². Już w latach międzywojennych powstał Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie, Instytut Techniczny w Hajfie oraz Instytut im. Weizmanna w Rehowot. W 1967 roku powstał natomiast Uniwersytet im. Ben Guriona w Negewie⁴³.

Kwitnie obecnie izraelska kultura, nowoczesne grupy taneczne podróżują po całym świecie. Pojawiają się coraz to nowe gwiazdy kina światowego formatu, a książki izraelskich autorów tłumaczone są na 70 języków.

Istnieją przesłanki mówiące, iż izraelska polityka oparta na *soft power* przyniosła wiele pozytywnych rezultatów. Dzięki temu rozwinęła się sieć stosunków

⁴¹ <http://natemat.pl/138719,faq-nuklearne-negocjacje-swiat-zachwycony-izrael-wsciekly-co-tak-naprawde-ustalono-w-lozannie> [dostęp: 10.10.2016].

⁴² http://www.huffingtonpost.com/michal-lewin Epstein/israels-muted-soft-power_b_181554.html [dostęp: 20.02.2015].

⁴³ A. CHOJNOWSKI, J. TOMASZEWSKI: *Izrael*. Wydawnictwo Trio, Warszawa 2001, s. 235.

handlowych i politycznych Izraela ze Stanami Zjednoczonymi, krajami Unii Europejskiej czy państwami Afryki. Ponadto kolejne administracje rządowe USA stwarzały atmosferę sprzyjającą rozwojowi izraelskich stosunków politycznych czy kulturowych z innymi krajami.

Izrael ma potencjał, by stać się głównym regionalnym graczem w sferze *soft power*. Sprzyjają temu wartości, takie jak demokracja, przejrzystość i odpowiedzialność, które stają się atrakcyjne dla większości społeczeństwa. Jednak przykład wyborów do parlamentu Autonomii Palestyńskiej ze stycznia 2006 roku wygranych przez Hamas liczbą głosów dających ugrupowaniu większość w parlamencie i późniejsze zakwestionowanie wyniku tych wyborów przez rząd Izraela dowodzą, iż demokracja zależy od zwycięzców⁴⁴.

Wspomniana wcześniej liberalna i twórcza atmosfera zanika, gdy mówi się o ok. 20% populacji Izraela, o ludności arabskiej, która przez dziesięciolecia żyje w gorszych warunkach, często pozbawiona środków do życia. Wyzwaniem dla rządu Izraela jest także szybki wzrost demograficzny ludności arabskiej, która w 2030 roku może osiągnąć 2,2 mln.

Operacja „Płynny Ołów”, przeprowadzona w latach 2008–2009 mająca na celu zniszczenie infrastruktury Hamasu w Strefie Gazy dowiodła, iż Izrael jest bardziej agresywny, niż sam siebie przedstawia. Wiele domów zostało wówczas zniszczonych tylko dlatego, iż ich poprzednimi właścicielami byli bojownicy Hamasu⁴⁵.

Izrael posiada wiele środków mogących mieć zastosowanie w polityce *soft power*. Powinny one być umiejętnie wykorzystywane, by minimalizować ryzyko wystąpienia kolejnego konfliktu. Wykorzystywanie potencjału *soft power* leży zarówno w interesie Izraela, jak i społeczności palestyńskiej.

Izrael stoi współcześnie przed wieloma problemami społecznymi i demograficznymi. Jednym z wyzwań jest rozmycie tożsamości żydowskiej społeczeństwa izraelskiego. Rośnie liczba żydów ortodoksyjnych, co stanowi zagrożenie dla świeckiej części ludności, która według szacunków w ciągu dwóch dekad spadnie do około 50%⁴⁶. Może to doprowadzić do sytuacji, w której umiarkowana część obywateli Izraela zostanie zepchnięta do politycznej i społecznej defensywy.

---

⁴⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/articles/americas/8850-israel-and-soft-power> [dostęp: 20.02.2015].

⁴⁵ http://www.huffingtonpost.com/michal-lewin Epstein/israels-muted-soft-power_b_181554.html [dostęp: 20.02.2015].

⁴⁶ A. BRYC: *Izrael 2020...*, s. 48.

Zakończenie

Bogaty w istotne dla całej społeczności międzynarodowej wydarzenia proces powstania i egzystencji Izraela oraz liczne uwarunkowania kulturowe i geopolityczne, wpływają na obecny charakter systemu bezpieczeństwa tego państwa. Obecnie przed Izraelem stoi wiele wyzwań i zagrożeń związanych m.in. z ekspansją terroryzmu czy niestabilną sytuacją w regionie w związku z wydarzeniami tzw. arabskiej wiosny. Jednak nadal najważniejszą kwestią, warunkującą charakter systemu bezpieczeństwa państwa Izrael, pozostaje konflikt izraelsko-palestyński. Izrael dysponuje zaawansowanym systemem obronnym, silną gospodarką oraz skutecznym wywiadem, jednak równie istotne są czynniki kulturowe czy ideologiczne, które mogą w przyszłości ukształtować nie tylko izraelski system bezpieczeństwa, ale także stosunki międzynarodowe w całym regionie Bliskiego Wschodu.

Bibliografia

- BANIA R., ZDULSKI K., red.: *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe w rejonie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej u progu XXI wieku*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.
- BAR-ZOHAR M., MISHAL N.: *Mossad. Najważniejsze misje izraelskich tajnych służb*. Przeł. K. BĄŻYŃSKA-CHOJNACKA, P. CHOJNACKI. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2013.
- BRYC A.: *Izrael 2020 skazany na potęgę?* Wydawnictwo Poltex, Warszawa 2014.
- CHOJNOWSKI A., TOMASZEWSKI J.: *Izrael*. Trio, Warszawa 2001.
- DAVIS J.H.: *Złudny pokój. Rzecz o konflikcie syjonistyczno-arabskim*. Przeł. B. REWKIEWICZ-SADOWSKA. Książka i Wiedza, Warszawa 1970.
- DZISIÓW-SZUSZCZYKIEWICZ A.: „Trzęsienie ziemi” w środowisku bezpieczeństwa Izraela. „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 19/2011.
- HALLIDAY F.: *Bliski Wschód w stosunkach międzynarodowych. Władza, polityka, ideologia*. Przeł. J. TEGNEROWICZ. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.
- HERZL T.: *The Jewish state*. Penguin Books, Londyn 2010.
- KĄCKI C.: *Izrael: jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu*. AON, Warszawa 2002.
- KOZIEJ S.: *Między piekłem a rajem: szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- OSTASZEWSKI P., red.: *Konflikty kolonialne i postkolonialne w Afryce i Azji 1869–2006*. Książka i Wiedza, Warszawa 2006.
- PACUŁA P.: *Wybrane aspekty współpracy amerykańsko-izraelskiej w dziedzinie obronności: historia i stan obecny w kontekście polityki USA na Bliskim Wschodzie*. „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 4 (28)/2013.
- SURZYN J.: *Antysemityzm, emancypacja, syjonizm. Narodziny ideologii syjonistycznej*. Wydawnictwo UŚ, Katowice 2014.
- ZIĘBA R.: *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1999.

Źródła internetowe

<http://histmag.org.pl>
<http://geogazeta.pl>
<http://stosunkimiedzynarodowe.info>
<http://mojeopinie.pl>
<http://nowastrategia.wordpress.com>
<http://pch.24.pl>
<http://psz.pl>
<http://defence24.pl>
<http://izrael.badacz.org>
<http://huffingtonpost.com>
<http://middleeastmonitor.com>

A b s t r a c t. Hard power and soft power in Israel's security policy

The rise of the state of Israel was landmark for the Middle East but also for the entire international community. Since its inception, the State of Israel experienced successes, but also a failure, it was forced to face wars, internal and external problems. This article says, which factors influenced the formation of the Israel's security system. Through the analysis of political background up to now with special taking the matter of security into consideration the attempt of answering the question was taken: what is the role of hard power and soft power in the policy of the State of Israel?

Nota o Autorze

Sara Piwowarska – doktorantka w dziedzinie nauk o polityce na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwentka stosunków międzynarodowych. Jej zainteresowania badawcze obejmują zagadnienia związane z bezpieczeństwem międzynarodowym.